

Технології для мене, а не для тебе

Технологічні корпорації сьогодні вирішують долю багатьох країн. Бачачи загрозу своєму існуванню, вони можуть заважати інноваціям.

Капіталізм спирається на конкуренцію. Але на практиці цей ключовий принцип часто порушується, тому що амбітні капіталісти природним чином прагнуть знищити конкуренцію і гарантувати собі командні позиції на ринку, за допомогою яких вони можуть стримувати нових потенційних конкурентів. І в цьому сенсі успіх може зробити вас багатим і забезпечити вам статус візійнера, але при цьому вас також можуть почати боятися і ненавидіти.

Саме тому Китай (країна з чи не найуспішнішою ринковою економікою XXI століття) розпочав «війну» з власними технологічними гігантами, найпомітнішим проявом якої стало «зникнення» з публічного простору одного із засновників компанії Alibaba Group Джека Ма після того, як він розкритикував китайських фінансових регуляторів. Тим часом європейці, глибоко стурбовані тим, що не мають власного великого технологічного сектору, зосередилися на заходах антимонопольної політики для обмеження сили гігантів, подібних до Google і Apple. А в США політична вірність великих технологічних компаній (як «воук» лівим, так і правим, які «з'їли червону пігулку») опинилася в центрі роз'їдаючих культурних війн, що ведуться в цій країні.

Це абсолютно природно – турбуватися з приводу ринкової сили і політичного впливу таких величезних (і вкрай важливих) корпорацій. Ці компанії можуть одним помахом руки вирішити долю багатьох малих і навіть середніх країн. Дискусії з приводу масштабів корпоративного впливу зазвичай мають академічний характер. Але в Україні це не так, оскільки протягом минулого року технології приватного сектору відігравали там вирішальну роль на полях битв.

Завдяки сервісу супутникового інтернету SpaceX Starlink, що належить Ілону Маску, українці отримали змогу здійснювати комунікації в реальному часі, відстежувати пересування російських

військ і радикально підвищити точність своїх ударів по ворожих цілях (тим самим зберігаючи цінні боєприпаси). Якби не Starlink, українська оборона, ймовірно, вже б зламалася.

*Парадоксальним чином
нові дебати з приводу
сили корпорацій
почалися рівно в той
момент, коли
конкуренція між
технологічними
компаніями посилилася*

Утім, через примхливість потенційних корпоративних диктаторів така технологічна залежність завжди є ризикованою. У жовтні минулого року Маск скористався тим, що йому належить Twitter, і організував віртуальний «референдум» щодо погано підготовленого мирного плану, який передбачав, що Крим буде віддано Росії. Коли українські дипломати почали заперечувати, Маск у роздратуванні пригрозив відрізати їх від Starlink (і протягом деякого часу доступ до цього сервісу справді було втрачено в зоні бойових дій). Парадоксальним чином нові дебати з приводу сили корпорацій почалися рівно в той момент, коли конкуренція між технологічними компаніями посилилася. Сама природа радикальних технологічних змін диктує виникнення радикальної невизначеності, особливо для вже існуючих корпорацій і бізнес-моделей. Нові і, судячи з усього, революційні прориви в технологіях штучного інтелекту можуть зробити застарілими і непотрібними навіть найсильніших технологічних гігантів, якщо вони не встигатимуть за темпом інновацій. Аж до нинішнього року домінування пошукового рушія Google компанії Alphabet було безперечним, але тепер цей сервіс раптово опинився під загрозою витіснення застосунком ChatGPT, розробленим OpenAI і Microsoft. Так само Facebook і Twitter раніше вважалися незамінними платформами соціальних мереж, але зараз їм на зміну швидко приходять інші платформи, наприклад, TikTok.

Такий розвиток подій не має дивувати. В анналах історії бізнесу провали трапляються набагато частіше, ніж тривалий успіх. Пам'ятаєте компанію Kodak? Її дні виявилися полічені, коли вона не зуміла адаптуватися до появи цифрової фотографії. Найстаріші

компанії у світі – це ті, у яких є ніша в локалізованих, нетехнологічних галузях, що не залежать від мінливої моди. Якщо ви не займаєте таку нішу (як, наприклад, японський виробник sake або винороб з Тоскани), ваші позиції ніколи не будуть у безпеці.

*Зіткнувшись із загрозою
своєму існуванню, великі
компанії можуть
блокувати або заважати
новій інноваційній
діяльності, заявляючи,
що вона створює
небезпеку і веде до
дестабілізації*

Зіткнувшись із загрозою своєму існуванню, великі компанії можуть скористатися двома стратегіями. Перша стратегія: блокувати або заважати новій інноваційній діяльності, заявляючи, що вона створює небезпеку і веде до дестабілізації. Наприклад, у ХХ столітті великі залізничні компанії вели агресивну лобістську кампанію проти будівництва автомобільних шосе, чого вимагали автовиробники.

Сьогодні ставки набагато вищі, а заяви сповнені набагато більших перебільшень. Деякі провідні фігури зі світу технологій попереджають, що, якщо не запровадити суворе регулювання у сфері штучного інтелекту (скорочено ШІ), інновації в цьому секторі можуть призвести до краху цивілізації. Це одна з ідей листа про введення мораторію на ШІ, який набув широкої популярності і був підписаний фахівцями зі ШІ, а також відомими технологічними лідерами, подібними до Маска, який, як пізніше з'ясувалося, сам інвестував у новий стартап, що має намір конкурувати з OpenAI.

Згідно з цією логікою, нинішній швидкий прогрес може призвести до появи загального штучного інтелекту, настільки потужного і непередбачуваного, що людство мимоволі опиниться в його владі. Автори наукової фантастики (і деякі філософи) вже давно описали подібні сценарії. Якщо ви доручите штучному суперінтелекту захищати довкілля, він цілком може ухвалити очевидне рішення про знищення самого джерела проблеми, тобто людей.

Або ж ШІ просто почне виконувати доручене завдання з такою мономаніакальністю, що його буде неможливо зупинити – як у вірші Гете «Учень чародія». Подібні аргументи виражають загальний тривожний настрій, який характерний для будь-якого періоду швидких змін. Приклад борців з машинами ХІХ століття – луддитів – завжди мав певну романтичну привабливість.

*Друга стратегія дій
стривоженої
технологічної еліти –*

Друга стратегія дій стривоженої технологічної еліти – звернутися по державний захист, посиляючись на ризики для національної або економічної безпеки.

звернутися за державним захистом, посилаючись на ризики для національної або економічної безпеки

Наприклад, віцепрезидент компанії Microsoft Бред Сміт попереджає, що тренування систем ШІ потребує колосальних інвестицій, і у світі насправді дуже небагато організацій, здатних їх здійснювати, при цьому головними серед них є китайські установи, наприклад, Пекінська академія штучного інтелекту.

Обидві стратегії передбачають формулювання таких міркувань, які здатні забезпечити політичний захист від ринкової конкуренції. Компанії, які вже за своєю природою постійно перебувають під загрозою, бо ведуть азартну гру з високими ставками і невідомими результатами, завжди апелюватимуть до політичних процедур у великих країнах, щоб їх захистили. Створюючи додатковий тягар регулювання для нових гравців або бар'єри проти іноземних конкурентів, вони хочуть зберегти статус-кво.

Ми маємо пам'ятати про ці природні тенденції, і особливо зараз, коли пандемія та посилення геополітичної напруженості стали новими стимулами для інновацій у технологіях. Технологічні нововведення завжди призводитимуть до глибоких збоїв і змін, створюючи нових переможців і переможених. Багато коментаторів (і зацікавлені сторони) неминуче фіксуватимуть увагу на небезпеках. Іронія, хоча й зовсім не нова, в тому, що сучасна логіка технопесимізму пропагується найгучніше тими, хто ще вчора був на передньому краї інновацій.

(c) Project Syndicate 2023

Гарольд Джеймс

Принстон

Гарольд Джеймс (Harold James) – професор історії та міжнародних відносин Принстонського університету і старший науковий співробітник Center for International Governance Innovation.

